

3. Посібник зі статті 15 Європейської конвенції з прав людини. Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації. Європейський суд з прав людини. 2016. 14 с. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_15_ukr

4. «Austin та інші проти Сполученого Королівства». Рішення ЄСПЛ. Заяви №№ 39692/09, 40713/09 та 41008/09, від 15.03.2029 р.

5. Lawless проти Ірландії Рішення ЄСПЛ від 01.07.1961 р.

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р., ратифікація від 19.10.1973. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

ДОКАЗОВА МЕДИЦИНА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ПРИНЦИП МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Гуцуляк О. І.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)

e-mail: o.bagriy@donnu.edu.ua

Повоєнна відбудова України є наразі надзвичайно актуальною темою і в доктринальних розробках, і у державному стратегічному плануванні. Серед національних програм Плану відновлення України важливе місце займає модернізація системи охорони здоров'я (далі – СОЗ) [1]. Звісно, всеохопний характер відновлення країни має зачепити і медичну галузь. Однак однієї регенерації від наслідків війни тут буде замало [2].

Одним із проєктів нацпрограми повоєнної відбудови є утворення національної інституції з питань якості в охороні здоров'я і безпеки пацієнтів та забезпечення регулярної зовнішньої оцінки діяльності закладів ОЗ з публікацією результатів та впровадження системи забезпечення якості в охороні здоров'я на всіх рівнях. Якість медичних послуг насамперед пов'язана з обґрунтованістю дій медичних працівників, із доцільністю і виправданістю методів діагностики та лікування з погляду інтересів саме пацієнтів, тобто – з доказовістю, і це в контексті поточного дослідження презюмується.

Необхідною і базовою умовою успішного реформування системи охорони здоров'я в Україні загалом Міністерство охорони здоров'я України також визнає ключову роль широкого впровадження доказової медицини. Це справедливо і для повоєнного відновлення, можливо, навіть більшою мірою, ніж колись, оскільки витрати з бюджету і без того дефіцитних коштів на відшкодування вартості лікарських засобів, які не мають доведеного профілю безпеки та ефективності, – однозначно недоречні.

Вивченням різних аспектів і правових проблем реформування системи охорони здоров'я в Україні присвячено наукові праці низки дослідників, як-от А. Барзилович, Д. Белов, С. Буга, Ю. Вітрова, Л. Дешко, П. Іванчов, Б. Логвиненко, І. Майданик, Г. Миронова, І. Пирога, І. Сенюта, С. Стеценко та ін. Проте необхід-

ність зробити саме доказову медицину не лише одним із принципів, а вихідною засадою і Основ законодавства про охорону здоров'я, і ліцензійних умов провадження діяльності з медичної практики, відстоюється на доктринальному рівні недостатньо.

Ми живемо в еру найкращої медицини за всю історію людства. Однак навіть зараз у суспільстві точаться суперечки щодо підходів та методик отримання знань про здоров'я людини, і все ще багато людей страждає від невиліковних хвороб. Через це пацієнти та їхні рідні вдаються до різноманітних способів лікування, зокрема тих, що не довели своєї ефективності або є відверто шкідливими. Водночас населення в широкому сенсі може не усвідомлювати марність застосування таких підходів, адже не розуміє принципу доказовості [3].

Доказова медицина (англ. *evidence-based medicine*) у світі сучасної медицини – це релігія для медиків, що визначає шлях лікування кожного пацієнта. Зустрічається теза, що «на відміну від традиційної, доказова медицина – не лише поєднання теоретичних знань та досвіду спеціаліста, але й наявність новітніх і достовірних клінічних досліджень щодо лікування подібних захворювань у світі». У цьому твердженні не погодитися хочеться хіба що з протиставленням доказової медицини певній «традиційній», адже доказова медицина в жодному разі не є альтернативною. Це якраз найбільш традиційна, офіційна медицина, але з використанням виключно принципу достовірності, дослідженості, обґрунтованості. Найбільш підходящим синонімом «доказової» медицини здається прикметник «адекватна».

Доказова медицина має на меті створення таких методів, які були б максимально ефективними та безпечними під час лікування.

Отже, впровадження доказової медицини – один із ключових моментів успішності реформування системи охорони здоров'я в Україні. У час, коли Україна стала на шлях європейського розвитку, особливо необхідно залучати найкращі світові практики у сфері охорони здоров'я [4].

Варто пам'ятати, що наприкінці 2012 року в Україні офіційно започатковано процес стандартизації медичної допомоги, в основу якого покладено створення медико-технологічних документів, що базуються на засадах *доказової медицини* з урахуванням найкращих світових практик. У Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з медичної практики зазначається, що ліцензіати зобов'язані надавати медичну допомогу, медичні послуги з використанням методології *доказової медицини* на основі підтвердження їх *надійності та доведеності* (підпункт 13 пункту 13 Постанови КМУ від 2 березня 2016 року № 285).

Навіть питання фінансування пов'язане з доказовістю, адже, як зазначається у Спільному звіті ВООЗ та Світового банку: «Найбільш складним питанням є контроль витрат на відшкодування лікарських засобів у разі амбулаторного лікування.

Можуть використовуватися різні методи, наприклад покладання на місцеві мережі надавачів послуг відповідальності за розпорядження бюджетом на призначення (рецепти), що виписуються в рамках місцевої ПМД, а також за надання зворотного зв'язку, заснованого на *доказових даних*, лікарям, які виписують ці рецепти» [5, с. 11]. Тобто йдеться про використання коштів на недоказові методи лікування, на лікарські засоби, що не мають доведеного профілю безпеки та ефективності.

Також до запровадження програми «Доступні ліки» у 2017 році з чітким і ретельно підібраним переліком лікарських засобів (Наказ Міністерства охорони здоров'я № 180) наявність лікарських засобів, що забезпечувалися державним коштом, довільно регулювалася традиційною системою бюджетування та розподілу. Це створило, в поєднанні зі *слабким ґрунтуванням призначень на доказових даних*, серйозні фінансові бар'єри та перешкоди в доступі, особливо для малозабезпечених груп населення [5, с. 66].

Висновки здаються очевидними. У державі, що знаходиться у стані повномасштабної війни із країною-агресором, медична сфера є критично важливою. Водночас закупівля недоказових лікарських засобів, використання недоказових методів лікування, реабілітації, навіть психологічної допомоги може мати фатальні наслідки в усіх сенсах. Наразі українське законодавство вже визнає доказові методи обов'язковими, але відповідні правові норми недостатньо деталізовані, а головне – не підкріплені ефективними санкціями.

Насамкінець хотілось би згадати представлений урядом проєкт Плану відновлення системи охорони здоров'я України від наслідків війни на 2022–2032 роки від 21 липня 2022 року. У ньому сформульовані основні проблеми, які необхідно вирішити в межах Плану відновлення, і серед ключових викликів зазначено, що «значна частина медичних послуг використовує *застарілі технології і не відповідає принципам доказової медицини*» [6]. Також проєктом пропонується утворення незалежної Агенції з оцінки медичних технологій у якості єдиного експертного органу, який забезпечує *обґрунтованість та доказову базу відбору та оцінювання ефективності лікарських засобів, медичних виробів*, а також розширення програми медичних гарантій. Окремо є сенс продумати стратегію підвищення обізнаності населення про доказову медицину, про нагальну необхідність у вакцинації для профілактики інфекційних хвороб, що особливо актуально в умовах війни (недарма всі військовослужбовці мають бути щеплені як мінімум від дифтерії та правцю), про правила застосування антибіотиків та антибіотикорезистентність тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Модернізація системи охорони здоров'я. Проєкти нацпрограми «План відновлення України». URL: <https://recovery.gov.ua/project/program/upgrade-healthcare-system>
2. Вітрова Ю. Медицина в умовах війни: IT-революція і розвиток після конфлікту. *LB.ua*. 2023. 15 вересня. URL: https://lb.ua/news/2023/09/15/574951_medicsina_umovah_viyni.html

3. Дмитрієвська Д. Доказова медицина. 28.06.2024. URL: <https://taslife.com.ua/blog/dokazova-medycyna>

4. Устинов О. Доказова медицина – основа реформування охорони здоров'я. *Український медичний часопис*. 2016. 22 вересня. URL: <https://umj.com.ua/uk/novyna-100986-dokazova-medi-tsina-osnova-reformuvannya-ohoroni-zdorov-ya>

5. Україна: Огляд реформи фінансування системи охорони здоров'я: Спільний звіт ВООЗ та Світового банку. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/346329/WHO-EURO-2019-3618-43377-60852-ukr.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

6. План відновлення системи охорони здоров'я України від наслідків війни на 2022–2032 роки. Версія 2.4 (від 21.07.2022). URL: https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/21-07-2022-Draft-Ukraine%20HC%20System%20Recovery%20Plan-2022-2032_UKR.pdf

ESG ЯК ОBOB'ЯЗKOBИЙ СКЛАДНИК РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Дорошенко Л. М.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)

e-mail: doroshenko@donnu.edu.ua

Український бізнес активно застосовує європейські тренди у своїй діяльності. І це питання не тільки сьогодення, а і майбутнього розвитку економіки. Багато компаній приймають стратегії 2030, і пріоритетами в них є:

- лідерство (в ринковому конкурентному середовищі, у впровадженні нових технологій і інновацій тощо);
- трансформація (в екологічний, ефективний і технологічний бізнес);
- диверсифікація (процес розвитку діяльності підприємства, пов'язаний зі збільшенням діапазону видів та проникненням у нові сфери діяльності, освоєнням нових виробництв, розширенням асортименту товарів, що включає не тільки диверсифікацію товарних груп, але й розповсюдження підприємницької діяльності на нові та не пов'язані з основними видами діяльності фірми, наприклад, підприємство, яке займалося лише видобутком газу, може збільшити сферу господарювання за допомогою трейдингу, обслуговування розподільних мереж);
- клієнтоцентричність (за цієї моделі діяльності компанії наявна визначальна роль клієнта);
- експансія (наприклад, інтеграція з європейськими ринками, активний розвиток відновлюваних джерел енергії – джерел, які поновлюються природним шляхом);
- декарбонізація (пом'якшення наслідків зміни клімату, що складається з дій з обмеження масштабів або темпів глобального потепління і пов'язаних з цим наслідків);
- ESG. В умовах європейської інтеграції України, майбутнього відновлення довкілля, необхідності відновлення соціально-економічної системи України у по-